

Sygn. akt I ACa 760/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 listopada 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący : SSA Tomasz Szabelski

Sędziowie : SA Lilla Mateuszczyk

SA Anna Miastkowska (spr .)

Protokolant: stażysta Iga Kowalska

po rozpoznaniu w dniu 27 listopada 2015 r. w Łodzi na rozprawie

sprawy z powództwa **Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W.**

przeciwko **P. S. i D. S.**

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 1 kwietnia 2015 r. sygn. akt I C 906/13

1. **oddala apelację;**

2. **nie obciąża pozwanych kosztami postępowania apelacyjnego na rzecz strony powodowej;**

3. **przyznaje i nakazuje wypłacić radcy prawnemu G. F. prowadzącemu Kancelarię Radców Prawnych w Ł., ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi kwotę 6.642 (sześć tysięcy sześćset czterdzieści dwa) złote brutto tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwany z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.**

Sygn. akt I A Ca 760/15

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 1 kwietnia 2015 roku Sąd Okręgowy w Łodzi w sprawie z powództwa Banku (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. przeciwko P. S. i D. S., uchylił nakaz zapłaty wydany w postępowaniu nakazowym przez Sąd Okręgowy w Łodzi w dniu 9 maja 2013 r. w sprawie sygn. akt I Nc 205/13 w całości (pkt 1); zasądził solidarnie od P. S. i D. S. na rzecz Banku (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. kwotę 299.970,87 zł wraz z odsetkami umownymi naliczanymi według zmiennej stopy procentowej obowiązującej w Banku (...) SA właściwej dla zadłużenia przeterminowanego w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP liczonymi od kwoty 270.610,99 zł od dnia 22 kwietnia 2013 r. i kosztami procesu, oddalając powództwo w pozostałej części.

Sąd Okręgowy ustalił, że umową kredytu konsolidacyjnego nr (...) - (...) zawartą w dniu 1 września 2006 roku Bank (...) S.A. w K. Oddział Ł. udzielił P. S. i D. S. kredytu w wysokości 98.697 CHF na okres od dnia 1 września 2006 r. do dnia 31 sierpnia 2026 r., z przeznaczeniem na spłatę zobowiązań z tytułu udzielonego kredytu przez (...) Bank SA

umową pożyczki z dn. 28 czerwca 2006 r. wraz z odsetkami i pozostałymi kosztami oraz na dowolny cel konsumpcyjny nie związany z prowadzoną działalnością gospodarczą.

Kredytobiorcy zobowiązani byli do zapłaty prowizji bankowej od udzielonego kredytu w wysokości 3.454.40 CHF, która była płatna jednorazowo i nie podlegała zwrotowi i którą bank potrącił z kwoty kredytu w dniu jego uruchomienia.

W umowie określono, że na całkowity koszt kredytu składają się prowizja bankowa oraz należne odsetki w wysokości 72.136,63 CHF, które naliczono szacunkowo za cały okres kredytowania w oparciu o wysokość oprocentowania na dzień sporządzenia umowy. Na dzień sporządzenia umowy roczna stopa oprocentowania kredytu wynosiła 6,09%, a rzeczywista stopa procentowa wynosiła 6,76 %. Umowa określała zasady oprocentowania kredytu, które to oprocentowanie było określane węzła zmiennej stopy procentowej.

Ustalono, że kwota wykorzystanego kredytu oprocentowana jest w stosunku rocznym według zmiennej stopy procentowej, która to stopa procentowa równa jest wysokości stawki referencyjnej powiększonej o marżę banku. Umowa określała sposób ustalania stawki referencyjnej oraz wskazywała marżę banku. W § 5 umowy określono sposób naliczania odsetek od kredytu.

Zabezpieczeniem spłaty kredytu była m.in. wpisana na pierwszym miejscu hipoteka umowna zwykła łączna w wysokości 98.697 CHF z tytułu udzielonego kredytu i hipoteka kaucyjna łączna do wysokości 53.300 CHF z tytułu odsetek umownych i kosztów udzielonego kredytu na nieruchomości położonej w miejscowości S. ul. (...).

Kredytobiorcy zobowiązali się do spłaty rat kredytu i odsetek w terminach i wysokościach określonych w harmonogramie spłat stanowiącym integralną część umowy.

Strony ustaliły, że kredyt będzie spłacany w równych ratach miesięcznych obejmujących kapitał i odsetki, przy czym w miarę spłaty długu udział odsetek w racie kredytu miał maleć, a kapitał wzrastać. Kredyt spłacany miał być w złotych (§ 9 umowy).

Niespłacenie w terminie kredytu lub jego raty powodowało, że od następnego dnia niespłacona kwota należności stawała się zadłużeniem przeterminowanym, którego oprocentowanie było zmienne i ustalane w sposób określony w § 12 umowy. W dniu zawarcia umowy oprocentowanie zadłużenia przeterminowanego stanowiło 4-krotność kredytu lombardowego NBP, to jest 22 % w stosunku rocznym.

Wypowiedzenie umowy kredytu nastąpić mogło w przypadkach i terminach określonych w Regulaminie kredytowania osób fizycznych w Banku (...) SA, nie objętych ustawą o kredycie konsumenckim (§ 14 umowy).

Zawiadomienia o istnieniu zadłużenia przeterminowanego będące równocześnie wezwaniem do zapłaty oraz oświadczenia o wypowiedzeniu umowy przesyłane miały być na adres kredytobiorcy wskazany w umowie lub w zawiadomieniu o zmianie adresu listem poleconym za zwrotnym potwierdzeniem odbioru (§ 15 umowy).

W przypadku P. S. wskazano adres zamieszkania w Ł. przy ul. (...), natomiast w przypadku D. S. – w S. ul. (...).

Pozwani złożyli oświadczenia o poddaniu się egzekucji do kwoty 151.997 CHF, wyrażając równocześnie zgodę na ustalenie równowartości zadłużenia w złotych polskich według średniego kursu NBP dla waluty kredytu w dniu wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego.

Środki z tytułu zawartej umowy kredytu konsolidacyjnego przedstawione zostały do dyspozycji kredytobiorców w dniu 8 września 2006 roku.

P. S. prowadził działalność gospodarczą. Pozwana nie pracowała zawodowo. Pod koniec 2009 roku pozwany zaczął mieć problemy finansowe. Początkowo pozwani mieli opóźnienia w spłacie kredytu, następnie przestali płacić raty w ogóle.

Pismami z dnia 2 lipca 2012 roku Bank (...) SA, następca prawny kredytodawcy, wypowiedział P. S. i D. S. umowę kredytową za wypowiedzeniem wynoszącym 30 dni, powołując się na brak spłaty zadłużenia przeterminowanego. Na dzień wypowiedzenia umowy saldo zadłużenia przeterminowanego wynosiło 1.621,65 CHF. W piśmie tym bank wskazał, że po upływie okresu wypowiedzenia umowa zostanie rozwiązana, a obowiązkiem dłużników będzie natychmiastowa spłata całości zadłużenia. Równocześnie poinformowano pozwanych, że jeśli w tym terminie spłacą zadłużenie przeterminowane wraz z należnymi odsetkami, wypowiedzenie będzie bezskuteczne i umowa będzie kontynuowana na dotychczas obowiązujących warunkach. Pisma te za oboje kredytobiorców odebrała T. S..

Kredytobiorcy wystąpili o restrukturyzację zadłużenia. Pismem z dnia 29 listopada 2012r bank poinformował ich, że nie widzi możliwości restrukturyzacji zadłużenia na warunkach przedstawionych przez dłużników, jako że proponowana przez nich kwota miesięcznych rat jest nieadekwatna do wysokości zadłużenia i osiągniętych dochodów. Wysokość zadłużenia wynosiła wówczas 84.697,18 CHF, w tym kapitał – 80.116,94 CHF, odsetki umowne – 707,13 CHF i odsetki karne – 3.873,11 CHF.

W grudniu 2012 roku D. S. rozmawiała z pracownikiem działu windykacji w sprawie spłaty kredytu. Przedstawiciel banku wskazał na możliwość rozłożenia zaległości na raty przy spełnienia przez kredytobiorców określonych warunków.

W nawiązaniu do tej rozmowy pismem z dnia 18 grudnia 2012 r. powodowy bank poinformował pozwanych, że ewentualne zawarcie porozumienia możliwe będzie po uwiarygodnieniu i udowodnieniu dobrej woli spłat poprzez dokonanie 3 wpłat w wysokości nie niższej niż 3.000 zł każda. Wpłaty miały zostać dokonane począwszy od grudnia 2012 r. do lutego 2013 r. Po spłacie raty za luty 2013 r. kredytobiorcy mieli udokumentować aktualny stan dochodów.

W dniu 5 lutego 2013 r. pozwani wpłacili jednorazowo na rzecz banku kwotę 9.000 zł.

Po dokonaniu tej wpłaty pismem z dnia 13 marca 2013 roku Bank poinformował kredytobiorców, że warunkiem rozpatrzenia sprawy restrukturyzacji zadłużenia z tytułu umowy kredytu konsolidacyjnego jest:

- dokonanie wpłaty dwóch rat w kwotach nie niższych niż 3.000 zł każda w okresie od marca do kwietnia 2013 r., przy czym każda rata powinna być wpłacona najpóźniej do ostatniego dnia danego miesiąca,
- dostarczenie do 30.04.2013 r. ostatecznych postanowień komorników w sprawach KM 1168/09 (Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym dla Łodzi Widzewa w Łodzi A. R.) i KM 31756/10 (Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym dla Łodzi Widzewa w Łodzi K. P.),
- przedłożenie rozliczenia podatkowego za 2012 roku oraz oryginału zaświadczenia o uzyskanych dochodach z ostatnich 3 i 6 miesięcy w terminie do 6 maja 2013 r.

Pozwani nie dokonali innej wpłaty na poczet zadłużenia.

Powodowy bank w sposób prawidłowy dokonywał zaliczenia wpłat dokonywanych przez kredytobiorców stosując odpowiedni kurs franka szwajcarskiego według węża walutowego.

Na dzień 22 kwietnia 2013 roku zadłużenie pozwanych wynosiło 88.809,21 CHF, co odpowiadało kwocie 299.970,87 złotych (przy przyjęciu kursu 1 CHF = 3,3777 PLN).

Na zadłużenie to składało się:

- należność główna w wysokości 80.116,94 CHF, co stanowiło równowartość 270.610,99 zł,
- odsetki w wysokości 8.692,27 CHF, co stanowiło równowartość 29.359,88 zł, w tym odsetki umowne za okres od 30 maja 2012 r. do 27 sierpnia 2012 r. w wysokości 707,13 CHF (co stanowiło równowartość kwoty 2.388,47 zł) i

odsetki od zadłużenia przeterminowanego naliczone za okres od 28 czerwca 2012 r. do 21 kwietnia 2014 r. w wysokości 7.985,14 CHF (co stanowiło równowartość kwoty 26.971,41 zł).

D. S. zarejestrowana jest w Powiatowym Urzędzie Pracy jako bezrobotna bez prawa do zasiłku. Wykonuje prace dorywcze polegające na sprzątanii mieszkań.

Poza domem w S. pozwani nie mają innego majątku.

Pozwani posiadają dwoje dzieci: córkę - lat 18, uczennicę szkoły średniej oraz syna - lat 22, który studiuje zaocznie i pracuje.

P. S. prowadzi działalność gospodarczą polegającą na skupie i sprzedaży złomu. Dochody z tej działalności określa na 1.000 - 2.000 zł miesięcznie. Ma zaległości w ZUS oraz Urzędzie Skarbowym.

W swoich rozważaniach Sąd Okręgowy podkreślił, że w sytuacji gdy pozwani uchybili obowiązkowi terminowej spłaty kredytu, a nawet przestali go płacić, strona powodowa miała prawo wypowiedzenia umowy z zachowaniem 30-dniowego terminu wypowiedzenia i postawienia całego pozostałego do spłaty kredytu wraz z odsetkami w stan natychmiastowej wymagalności.

W ocenie Sądu I instancji, nie mógł ostać się zarzut pozwanych o braku zawiadomienia ich o wypowiedzeniu umowy, skoro bank wysłał do nich stosowne zawiadomienia, które odebrane zostały przez członka rodziny. Okoliczność, że do D. S. wypowiedzenie umowy kredytu przesłane zostało na inny adres niż wskazany w umowie o tyle nie miała znaczenia, że oświadczenie do niej dotarło i pozwana wiedziała o wypowiedzeniu umowy, zwłaszcza, że to ona prowadziła rozmowy z pracownikiem banku o ewentualnej restrukturyzacji zadłużenia, a wcześniej oboje pozwani zwrócili się na piśmie do banku z tego rodzaju wnioskiem przedstawiając propozycje restrukturyzacji.

Sąd nie podzielił również argumentu, że bank (...) pozwanych występując z powództwem, mimo prowadzenia rozmów mających na celu rozłożenie zadłużenia na raty, zaznaczając, że pozwani wybiórczo odnoszą się do treści pisma banku z dnia 13 marca 2013 roku. Wbrew ich zastrzeżeniom, nie budził wątpliwości fakt, iż oprócz złożenia określonych pismem dokumentów pozwani mieli też dokonać dwóch wpłat w wysokości po co najmniej 3.000 zł każda. Bezsporne jest, że po dniu 5 lutego 2013 r. pozwani nie uiszcili żadnej wpłaty na poczet swojego zadłużenia. Nie można było w takim przypadku zarzucać powodowi, że wobec niespełnienia przez powyższych warunków skierował sprawę na drogę postępowania sądowego.

Ponadto w dacie prowadzenia rozmów z powodowym bankiem umowa kredytu była już wypowiedziana i na pozwanych ciążył obowiązek natychmiastowej spłaty całego zadłużenia, a zatem zarzut przedwczesności zgłoszonego żądania był chybiony.

Opinia biegłego księgowego potwierdziła, że strona powodowa w sposób prawidłowy zaliczała wpłaty dokonywane przez kredytobiorców stosując odpowiedni kurs franka szwajcarskiego według węża walutowego i uwzględniła wszystkie te wpłaty.

Dlatego Sąd Okręgowy uznał żądanie pozwu w zakresie zapłaty przez pozwanych kwoty 299.970,87 zł za uzasadnione.

Sąd I instancji wskazał natomiast na niezasadność żądania pozwu w zakresie domagania się odsetek umownych od całej należności w wysokości 299.970,87 zł od dnia 22 kwietnia 2013 r.

Sąd I instancji nie znalazł podstaw do uwzględnienia wniosku pozwanych o rozłożenie zasądzonej należności na raty uznając, że skoro od dwóch lat nie uiszcili na rzecz powoda żadnej kwoty na poczet obciążającego ich zadłużenia, to takie zachowanie nie może być w ten sposób premiiowane kosztem wierzyciela.

Apelację od powyższego wyroku wnieśli pozwani zaskarżając orzeczenie w części tj. w zakresie pkt 2 sentencji.

Zarzucili:

1. naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy tj.

a) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i dowolną ocenę dowodu z przesłuchania stron z ograniczeniem do strony pozwanej w zakresie sytuacji życiowej i majątkowej pozwanych, podczas gdy prawidłowa ocena powinna prowadzić do uznania, że po stronie pozwanych zaistniały przesłanki uzasadniające rozłożenie zasądzzonego świadczenia na raty;

b) art. 320 k.p.c. poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że sytuacja pozwanych nie wyczerpuje przesłanek pozwalających na zastosowanie tego przepisu – rozłożenie świadczenia na raty, podczas gdy interes pozwanych wymaga ingerencji Sądu w czas wykonania wyroku.

2. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. naruszenie art. 5 k.c. poprzez jego niezastosowanie w sytuacji, w której zasady współżycia społecznego przemawiają za koniecznością rozłożenia na raty świadczenia należnego powodowi od pozwanych.

W oparciu o powyższe zarzuty pozwani wnieśli o zmianę wyroku Sądu Okręgowego w zaskarżonym zakresie poprzez rozłożenie zasądzzonej należności na raty, zasądzenie od powoda na rzecz pozwanych kosztów postępowania apelacyjnego oraz przyznanie pełnomocnikowi pozwanych kosztów nieopłaconej pomocy prawnej w postępowaniu apelacyjnym, przy oświadczeniu, że nie zostały one pokryte w całości ani w części.

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie od pozwanych na jego rzecz kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie był uzasadniona.

Na wstępie niniejszych rozważań należało zaznaczyć, że przepis art. 320 k.p.c. wprowadza szczególną zasadę, dającą możliwość wydania orzeczenia zasądzającego roszczenie powoda z uwzględnieniem interesu pozwanego w zakresie wykonania wyroku. Jest to tak zwane moratorium sędziowskie.

Jak słusznie zaznaczył Sąd I instancji, rozłożenie świadczenia na raty lub odroczenie terminu do spełnienia świadczenia jest możliwe tylko "w szczególnie uzasadnionych wypadkach". W literaturze prawniczej podkreśla się, że tego rodzaju przypadki zachodzą jeżeli ze względu na stan majątkowy, rodzinny czy zdrowotny spełnienie świadczenia przez pozwanego niezwłoczne lub jednorazowe byłoby niemożliwe lub nadmiernie utrudnione albo narażałoby go na niepowetowane szkody. W orzecznictwie dominuje natomiast teza, że ochrona z art. 320 k. p. c. nie może być stawiana ponad ochronę wierzyciela i wymaga uwzględnienia wszystkich okoliczności danej sprawy, w tym uzasadnionego interesu powoda.

W rozpatrywanym przypadku Sąd Apelacyjny po ponownym przeanalizowaniu okoliczności sprawy, zwłaszcza dotyczących sytuacji materialnej i bytowej pozwanych, zgodził się ostatecznie ze stanowiskiem, iż wymienione wyżej przesłanki do zastosowania art. 320 k. p. c. nie zostały spełnione.

Oceniając tę kwestię Sąd Okręgowy nie bez racji powołał się na fakt, że pozwani nie zostali pozbawieni możliwości zarobkowych, jakkolwiek ich sytuacja materialna nie jest łatwa. Pozwany nadal prowadzi działalność gospodarczą polegającą na handlu złomem, pozwana wykonuje prace dorywcze. Skarżący nie wykazał by jego firma utraciła płynność finansową, a nadto, mimo trudności, nadal kontynuuje działalność. Pozwani nie znajdują się w podeszłym wieku i nie są dotknięci poważnymi schorzeniami. Na utrzymaniu posiadają jedynie uczącą się córkę, pozostają właścicielami nieruchomości zabudowanej budynkiem mieszkalnym.

Sąd I instancji słusznie powołał się nadto na fakt, iż pozwani od marca 2013 roku nie przekazali na rzecz powoda jakichkolwiek, nawet małych kwot, w celu zmniejszenia zadłużenia, co podważa wiarygodność ich deklaracji co do ratalnej realizacji świadczenia, zwłaszcza, że skarżący nie zgłosili jakichkolwiek konkretnych propozycji w tym zakresie, również w apelacji. Trudno było przy tym przypuszczać, by pozwani w okresie od marca 2013 roku do chwili wyrokowania nie byli w stanie zgromadzić na powyższy cel środków finansowych.

Brak wiarygodności pozwanych podważa, niezależnie od innych okoliczności związanych z ich sytuacją materialną i zdrowotną, co zaznaczono wyżej, celowość rozłożenia na raty zasądzonego świadczenia w kontekście interesu powoda, rozumianego jako pewność wywiązywania się przez dłużników z obowiązku płatności poszczególnych rat.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny nie podzielił przede wszystkim podniesionego w apelacji zarzutu obrazu art. 233 § 1 k. p. c. Wbrew zastrzeżeniom skarżącego, Sąd Okręgowy dokonał oceny dowodu z przesłuchania stron w ramach przysługującej mu swobody w tej dziedzinie, nie wykraczając poza ramy powyższego przepisu. Apelacja przedstawiła własną ocenę okoliczności przytoczonych przez pozwanych przy czym tego rodzaju ocena, bez wykazania braków w analizie dokonanej przez Sąd w postaci wadliwego i nielogicznego rozumowania czy też sprzeczności z zasadami doświadczenia życiowego, nie mogła prowadzić do zanegowania poglądu leżącego u podstaw zaskarżonego rozstrzygnięcia. Z wskazanych wyżej przyczyn pozbawiony waloru słuszności był również zarzut naruszenia art. 320 k. p. c. oraz, z podobnych względów, zarzut naruszenia art. 5 k.c.

Ostatecznie, Sąd Apelacyjny oddalił apelację na mocy art. 385 k. p. c. Mając na uwadze sytuację materialną pozwanych w dacie wyrokowania i obciążenia związane z koniecznością spłaty stosunkowo znacznego zadłużenia wobec powoda, Sąd II instancji nie obciążył skarżących kosztami postępowania apelacyjnego uznając, że w rozpatrywanym przypadku zaistniały przesłanki do zastosowania art. 102 k. p. c. w zw. z art. 391 § 1 k. p. c.